

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หอมหัวใหญ่ มีแหล่งผลิตที่สำคัญใน 2 จังหวัดใหญ่ๆ คือ จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดกาญจนบุรี ในจังหวัดเชียงใหม่ มีปลูกกันมากในอำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว ส่วนที่จังหวัดกาญจนบุรี มีปลูกกันมากในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย และอำเภอท่าม่วง ผลผลิตในจังหวัดกาญจนบุรีมีไม่มากนัก เพียงประมาณ 10 % ของปริมาณ ผลผลิตหอมหัวใหญ่ของประเทศ

การปลูกและการเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ในแต่ละแหล่งผลิต จะต่างกันออกไป กล่าวคือ หอมหัวใหญ่ที่ปลูกในแหล่งผลิตจังหวัดกาญจนบุรี จะทำการเพาะปลูกในราวเดือนกันยายน และทำการเก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม ถึง มกราคม หอมหัวใหญ่ที่มีผลผลิตออกในช่วงเวลานี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จัดให้เป็นผลผลิตสำหรับการบริโภคในประเทศ ในช่วงเดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์

สำหรับแหล่งผลิตที่สำคัญ คือ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จะทำการเพาะปลูก ในราวเดือนกันยายน และเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เมษายน ผลผลิตส่วนใหญ่ เป็นผลผลิตเพื่อการส่งออก

ส่วนหอมหัวใหญ่ในแหล่งผลิตอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จะทำการเพาะปลูกในราวเดือนตุลาคม ถึง พฤศจิกายน และเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เมษายน ซึ่งเป็นหอมหัวใหญ่ที่บริโภคภายในประเทศ ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง พฤศจิกายน ก่อนหอมหัวใหญ่ของจังหวัดกาญจนบุรี จะออกสู่ตลาด (ตารางที่ 1.1 และ แผนภาพที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 แหล่งผลิตและฤดูกาลผลิตหอมหัวใหญ่

แหล่งผลิต	เก็บเกี่ยว	ผลผลิต : ผลผลิตทั้งหมด
จ. กาญจนบุรี	ตุลาคม - มกราคม	10 %
อ. สันป่าตอง อ. แม่วาง จ. เชียงใหม่	มกราคม - เมษายน	40 %
อ. ฝาง จ. เชียงใหม่	มีนาคม - เมษายน	50 %

ที่มา : กรมการค้าภายใน

แผนภาพที่ 1.1 ช่วงผลผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่ตลาด

แหล่งผลิต	เดือน												
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
จังหวัดกาญจนบุรี			■	■									
จังหวัดเชียงใหม่				■	■	■	■	■					
- อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง				■	■	■	■	■					
- อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว						■	■						

ที่มา : กรมการค้าภายใน

หอมหัวใหญ่ในแหล่งผลิตจังหวัดกาญจนบุรี ไม่ค่อยมีปัญหาด้านราคา เพราะผลผลิตมีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการ ดังนั้น ราคาที่เกษตรกรขายได้ จะอยู่ในระดับสูง ส่วนแหล่งผลิตที่มีปัญหาด้านราคามาตลอด คือ แหล่งผลิตจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจาก ปริมาณหอมหัวใหญ่ที่ผลิตในแหล่งผลิตดังกล่าวนี้ จะออกสู่ตลาดมาก ในช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน ของทุกปี และราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ในช่วงนี้ มักจะตกต่ำเป็นประจำ ดังแสดงในตารางที่ 1.2 และ แผนภูมิที่ 1.1

นอกจากราคาคงต่ำแล้ว ราคาก็ยังขาดเสถียรภาพ เนื่องจากความผันผวนทางด้านผลผลิต ความต้องการภายในประเทศและต่างประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีความผิดปกติ ของสภาพภูมิอากาศ หรือเกิดภัยธรรมชาติ

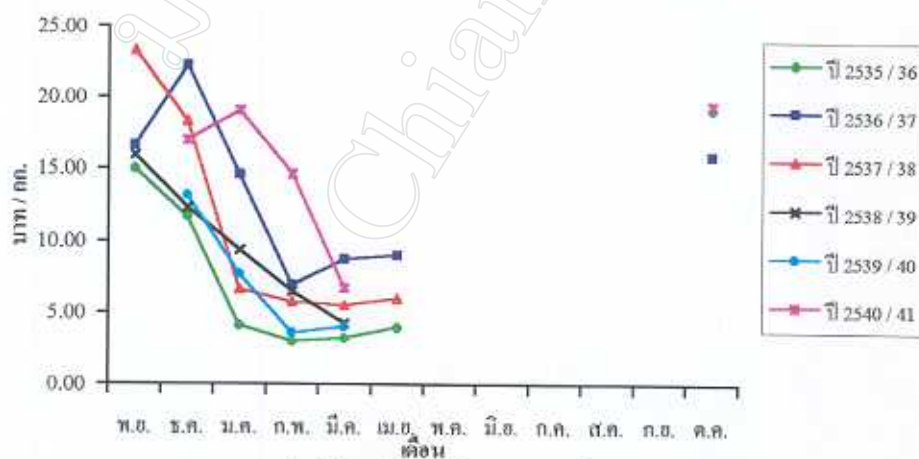
ตารางที่ 13.2 ราคาหอมหัวใหญ่สดเบอร์ 1 ที่เกษตรกรขายได้ทั้งประเทศ ในช่วงการเพาะปลูก
ปี 2535 - 2540

เดือน	ปี 2535 / 36	ปี 2536 / 37	ปี 2537 / 38	ปี 2538 / 39	ปี 2539 / 40	ปี 2540 / 41
พฤศจิกายน	15.00	16.60	23.25	16.00	-	-
ธันวาคม	11.71	22.25	18.32	12.33	13.18	16.99
มกราคม	4.14	14.6	6.65	9.37	7.75	19.06
กุมภาพันธ์	3.02	6.98	5.75	6.50	3.60	14.63
มีนาคม	3.25	8.75	5.54	4.25	4.05	6.75
เมษายน	4.00	9.00	6.00	-	-	-
พฤษภาคม-กันยายน	-	-	-	-	-	-
ตุลาคม	19.25	16.00	-	-	-	19.50
เฉลี่ย	8.62	13.45	10.92	8.08	7.15	15.39
สูงสุด	19.25	22.25	23.25	16.00	13.18	19.50
ต่ำสุด	3.02	6.98	5.54	4.25	3.60	6.75

ที่มา : กรมการค้าภายใน

หมายเหตุ : เดือนพฤษภาคม ถึง กันยายน ไม่มีการซื้อขายหอมหัวใหญ่สด

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงความเคลื่อนไหว ราคาหอมหัวใหญ่เบอร์ 1 ที่เกษตรกรขายได้

หมายเหตุ : ช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เดือน ก.พ. - มี.ค.

ที่มา : กรมการค้าภายใน

นับตั้งแต่ปี 2534 ได้มีการจัดระบบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อแก้ไขปัญหา ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำอย่างเป็นระบบ ด้วยการจัดตั้งกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยมี คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ซึ่งประกอบด้วยคณะบุคคล ดังนี้

รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรียมอบหมาย	ประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์	รองประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	รองประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
อธิบดีกรมบัญชีกลาง	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
ผู้แทนกรมการค้าต่างประเทศ	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	กรรมการ
ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	กรรมการ
ประธานชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย	กรรมการ
ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย	กรรมการ
อธิบดีกรมการค้าภายใน	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาสอนแนะ นโยบายและมาตรการเกี่ยวกับ การวางระบบช่วยเหลือเกษตรกร ต่อคณะรัฐมนตรี
2. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเกษตรกร
3. กำหนดมาตรการและเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือ ด้านการตลาดสินค้าเกษตร และปัจจัยการผลิต
4. พิจารณากำหนดสินค้าเกษตร และราคาเป้าหมายนำ
5. พิจารณาอนุมัติการใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน ฯ

สำหรับหอมหัวใหญ่ นับตั้งแต่ปี 2534 คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้า โดยมียาระยะיעด ดังต่อไปนี้

ปี 2534 / 2535 ให้ยืมเงินหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย จำนวน 15 ล้านบาท โดยให้จังหวัด เป็นผู้จัดสรรให้ผู้ประกอบการหอมหัวใหญ่ ยืมไปใช้รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร ในราคาท้องตลาด

ปี 2535 / 2536 ให้ยืมเงินหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย จำนวน 40 ล้านบาท โดยจัดสรรให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด จำนวนสหกรณ์ละ 20 ล้านบาท ยืมไปใช้รับซื้อหอมหัวใหญ่จากสมาชิก ตามปริมาณและราคาที่กำหนด โดยคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร

ปี 2537 / 2538 ให้ยืมเงินหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย จำนวน 40 ล้านบาท โดยให้จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ล้านบาท นำไปจัดสรรให้ผู้ส่งออก และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปหอมหัวใหญ่ และจัดสรรเงินจำนวน 10 ล้านบาท ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ นำไปให้ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย รับซื้อหอมหัวใหญ่จากสมาชิกผู้ปลูกหอมหัวใหญ่อำเภอสันป่าตอง และ กิ่งอำเภอแม่วาง

ปี 2538 / 2539 อนุมัติเงินทุนหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย ในวงเงิน 238 ล้านบาท เพื่อแทรกแซงตลาด ดังนี้

1. อำเภอสันป่าตองและอำเภอแม่วาง วงเงิน 150 ล้านบาท
 - 1.1 วงเงิน 100 ล้านบาท ให้ผู้ประกอบการค้าห้องเย็นและผู้ส่งออก ยืมรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร ในแหล่งผลิตอำเภอสันป่าตองและอำเภอแม่วาง
 - 1.2 วงเงิน 50 ล้านบาท ให้องค์การคลังสินค้า ยืมรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร
2. อำเภอฝาง วงเงิน 88 ล้านบาท
 - 2.1 วงเงิน 32.5 ล้านบาท ให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่อำเภอฝาง ยืมรับซื้อหอมหัวใหญ่ จากเกษตรกรที่จดทะเบียนได้รับจัดสรรเมล็ดพันธุ์ และปลูกจริงแต่ไม่มีโรงเขavn
 - 2.2 วงเงิน 55.5 ล้านบาท ให้จังหวัดเชียงใหม่ องค์การคลังสินค้า หรือกรมการค้าภายใน ใช้ดำเนินการแทรกแซง รับซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง จากเกษตรกร อำเภอฝาง และอำเภอไชยปราการ

ปี 2539 / 2540 อนุมัติเงินแทรกแซง จำนวน 420 ล้านบาท ให้กรมการค้าภายใน จัดสรรแยกเป็น เงินจำยขาด 120 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อ เก็บรักษาและขนส่ง แก่ผู้เข้าร่วม โครงการที่รับซื้อหอมหัวใหญ่ จากเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับทางราชการ และเงินทุนหมุนเวียน รับซื้อหอมหัวใหญ่เก็บสต็อกและส่งออก

ปี 2540 / 2541 อนุมัติเงินทุนหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย จำนวน 60.5 ล้านบาท ให้กรมการค้าภายใน กระทรวงมหาดไทย นำไปให้จังหวัดเชียงใหม่ จัดสรรให้ผู้ประกอบการค้า ที่เข้าร่วมโครงการ ยืมไปใช้รับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร อำเภอ สันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง และอำเภอไชยปราการ

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลมีภาระในการแทรกแซงตลาดหอมหัวใหญ่เกือบทุกปี ภายหลังจากที่มีการจัดตั้งกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และในภาพรวมของสินค้าเกษตร รัฐบาลต้องจัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 จำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ในการแก้ไขปัญหา
ราคาสินค้าเกษตร

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ด้านการตลาด	ด้านการผลิต	รวม
2535	3,000	3,000	6,000
2536	3,000	3,000	6,000
2537	3,500	3,500	7,000
2538	4,000	4,000	8,000
2539	4,000	4,000	8,000
2540	2,000	2,000	4,000
2541	ไม่ได้รับการจัดสรร	ไม่ได้รับการจัดสรร	ไม่ได้รับการจัดสรร
2542	ไม่ได้รับการจัดสรร	ไม่ได้รับการจัดสรร	ไม่ได้รับการจัดสรร

ที่มา : กรมการค้าภายใน

และนับแต่ปี 2541 จำนวนเงินงบประมาณ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร ไม่ได้ได้รับการจัดสรร เนื่องจาก ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ และมีแนวโน้มว่า บทบาทการแทรกแซง ตลาดสินค้าเกษตรของรัฐ จะต้องลดลง ตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่ง ที่จะศึกษาการแทรกแซงตลาดหอมหัวใหญ่ เพื่อให้การกำหนดนโยบายในการแทรกแซง ของรัฐ เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับการค้าโลกที่เปลี่ยนไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวนโยบายการจัดการ การผลิตและการตลาด รูปแบบและวิธีการแทรกแซง ตลาดหอมหัวใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปี 2534 – 41
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแทรกแซงตลาด และประสิทธิผลของการแทรกแซง
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหา อันเกิดจากการแทรกแซง ตลาดหอมหัวใหญ่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ จะทำให้ทราบถึงมาตรการ ในการแทรกแซงราคาหอมหัวใหญ่ ในจังหวัด เชียงใหม่ ว่ามีผลกระทบต่อการผลิตและการตลาดของสินค้านี้อย่างไร ตลอดจน สามารถวิเคราะห์ ถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเข้าแทรกแซง ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณา และเปรียบเทียบกับ การเข้าแทรกแซง สินค้าเกษตรอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางใน การกำหนดนโยบาย ในการเข้าแทรกแซงได้ถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาการแทรกแซงตลาดหอมหัวใหญ่ ในพื้นที่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

1.5 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

1.5.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีใยแมงมุม (Cob Web Theorem) เป็นทฤษฎีที่อธิบาย การปรับตัวของปริมาณอุปทานในช่วงเวลา t โดยยึดตามราคาที่เกิดขึ้น ในช่วงเวลา $t-1$ (Lagged Adjustment) ปรากฏการณ์ดังกล่าว มักเกิดขึ้นในการผลิตสินค้าเกษตร บางชนิด ซึ่งมีข้อจำกัด คือ ในการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละรุ่น หลังจากเริ่มกระบวนการผลิตแล้ว ไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิต ตามความต้องการได้อีก เพราะมีข้อจำกัดด้านฤดูกาลตามธรรมชาติ

อีกทั้งไม่สามารถลดปริมาณการผลิต เพราะผู้ผลิตได้เสียค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งไปแล้ว ดังนั้น เส้นอุปทานในระยะสั้น หรือในแต่ละฤดูการผลิต จึงเป็นเส้นตั้งฉากกับแนวนอน

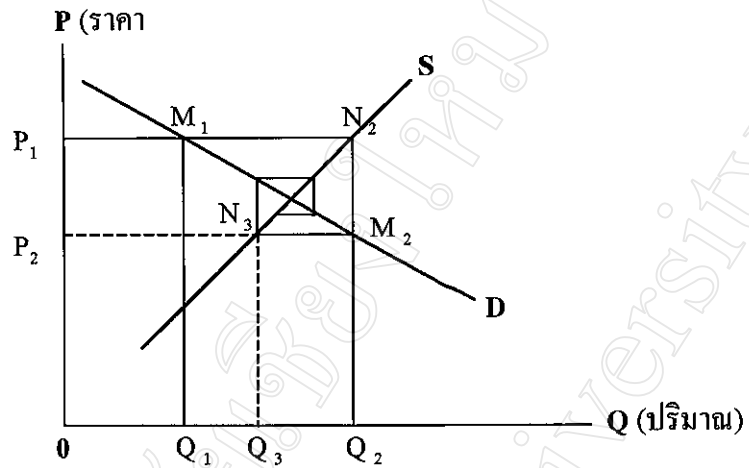
ปรากฏการณ์แบบไฮแมงมุม แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ขึ้นอยู่กับความชันของอุปสงค์และอุปทาน (แผนภูมิที่ 1.2) คือ

1. ถ้าความชันของอุปสงค์ มีค่าน้อยกว่าความชันของอุปทาน ราคาและปริมาณการผลิต จะปรับเข้าสู่จุดดุลยภาพ (รูป ก)
2. ถ้าความชันของอุปสงค์มีความชันมากกว่าความชันของอุปทาน ราคาและปริมาณผลผลิต จะปรับห่างจากจุดดุลยภาพออกไปเรื่อย ๆ (รูป ข)
3. ถ้าความชันของอุปสงค์และอุปทานเท่ากัน ราคาและปริมาณผลผลิต จะเคลื่อนไหวขึ้นลงรอบ ๆ จุดดุลยภาพ (รูป ค)

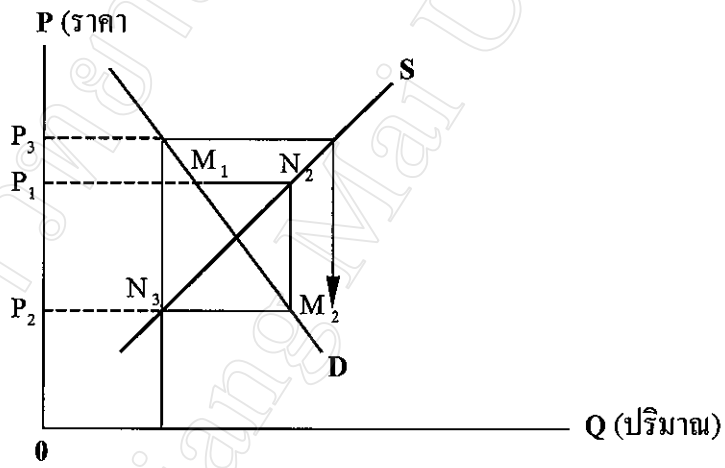
ในที่นี้ พิจารณาเฉพาะกรณีตามรูป ก ส่วนอีกสองกรณี ก็ใช้แนวการพิจารณาทำนองเดียวกัน รูป ก แสดงเส้นอุปสงค์และอุปทานระยะยาว ของตลาดสินค้าเกษตรชนิดหนึ่ง กำหนดให้อุปสงค์มีความชัน น้อยกว่าอุปทานในระยะยาว สมมติว่า ในปีแรก เส้นอุปทานระยะสั้นคือ M_1Q_1 ปริมาณอุปสงค์เท่ากับปริมาณอุปทาน ณ ราคา P_1 ซึ่งเป็นราคาที่พอใจให้เกษตรกรผู้ผลิตขยายการผลิตเพิ่มเป็น P_1N_2 ในปีต่อไป เส้นอุปทานระยะสั้นในปีที่ 2 คือ N_2Q_2 ราคาลดลงมาอยู่ที่ P_2 ปริมาณอุปสงค์เท่ากับปริมาณอุปทาน เนื่องจากราคา P_2 ค่อนข้างต่ำ ในปีที่ 3 ผู้ผลิตจึงลดปริมาณอุปทานลง เส้นอุปทานเปลี่ยนเป็น N_3Q_3 กระบวนการปรับเปลี่ยนดังกล่าว ดำเนินต่อเนื่องกันไป ราคาปรับเข้าสู่จุดดุลยภาพ ในรูปแบบไฮแมงมุม

สภาวะไฮแมงมุมต่างจากพลวัตแบบง่าย ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขาย มีปฏิกิริยาต่ออุปสงค์ส่วนเกินแบบธรรมดา (Marshallian excess demand) แต่ในกรณีไฮแมงมุม อุปสงค์ส่วนเกิน มีค่าเป็นศูนย์ กล่าวคือ อุปทานในระยะสั้นมีปริมาณคงที่ ผู้ซื้อเพียงแต่ปรับราคาที่เขาซื้อ ตามปริมาณอุปทานที่มีอยู่ (Walrasian excess demand price) ส่วนผู้ขายตอบสนองต่อราคา โดยปรับปริมาณผลผลิตในช่วงถัดไป

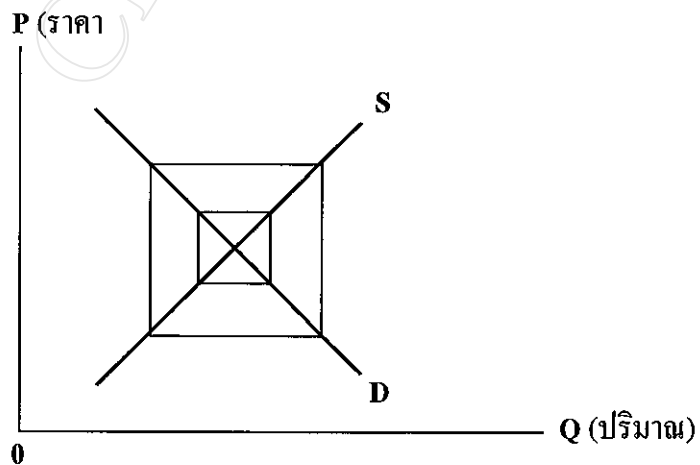
แผนภูมิที่ 1.2 แสดงการปรับภาวะดุลยภาพของสินค้าเกษตร ตามทฤษฎีโยแมงมุม

รูป ก

รูป ข

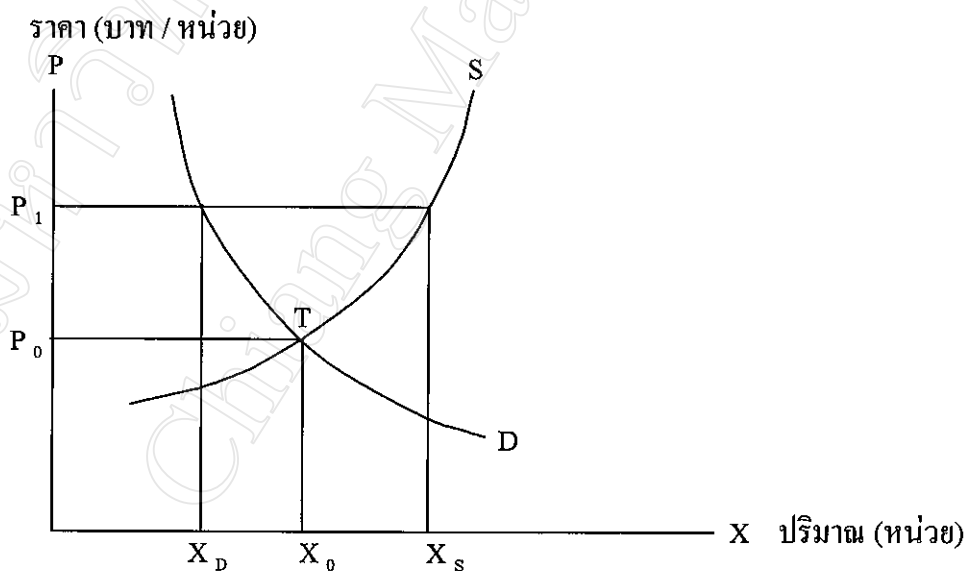
รูป ค

1.5.2 แนวทางในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร

ปัญหาการที่เกษตรกรยึดราคาของหอมหัวใหญ่ในช่วงเวลาหนึ่ง เป็นตัวกำหนดปริมาณผลผลิตในช่วงเวลาถัดไป โดยเข้าใจผิดว่า ระดับราคาในช่วงเวลาถัดไป จะต้องเท่ากัน หรืออยู่ในระดับใกล้เคียงกับราคาในปีที่ผ่านมา จึงผลิตเป็นจำนวนมาก และเป็นเหตุสำคัญทำให้ราคาในปีถัดมาตกต่ำ อันเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่รัฐต้องเข้าแทรกแซง ด้วยการกำหนดราคาขั้นต่ำ หรือการพยุงราคาสินค้าเกษตร ดังนี้

เมื่อราคาผลผลิตเกษตรชนิดใดชนิดหนึ่งตกต่ำ หรือมีท่าทีว่าจะตกต่ำ รัฐบาลอาจประกาศกำหนดราคาขั้นต่ำ สำหรับผลผลิตเกษตรชนิดนั้น โดยกำหนดให้มีการซื้อขายผลผลิตไม่ต่ำกว่าราคาที่กำหนด ดังนั้น ราคาขั้นต่ำนี้ จึงเป็นราคาที่สูงกว่าราคาดุลยภาพในท้องตลาด เมื่อยังไม่มีแทรกแซงจากรัฐบาล

แผนภูมิที่ 1.3 การกำหนดราคาขั้นต่ำหรือการพยุงราคา

พิจารณาจากแผนภูมิที่ 1.3 คุณภาพของตลาด เมื่อยังไม่มีแทรกแซงจากรัฐบาล อยู่ที่จุด T (ระดับราคา P_0) โดยปริมาณผลผลิต X_0 จะเป็นปริมาณที่พอดีในตลาด สำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย ถ้าสมมติว่า ราคาคุณภาพนี้เป็นราคาที่ต่ำเกินไปสำหรับเกษตรกรผู้ผลิต รัฐบาลจึงได้กำหนดราคาขั้นต่ำขึ้นเป็น P_1 ซึ่งสูงกว่าราคาคุณภาพ ผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดราคาดังกล่าวนี้ก็คือ ปริมาณอุปทานจะเพิ่มขึ้นเป็น X_s ในขณะที่ปริมาณอุปสงค์จะมีเพียง X_D ความแตกต่างระหว่าง ปริมาณอุปทานและปริมาณอุปสงค์ จึงเท่ากับ $X_s - X_D$ ซึ่งความแตกต่างนี้ก็คือ ส่วนเกินของผลผลิตในตลาด ถ้าส่วนเกินของผลผลิตจำนวนนี้ ไม่ถูกกำจัดออกไปจากตลาดแล้ว ราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนด ก็อยู่ไม่ได้ ราคาจะต้องตกลงมาอยู่ที่ P_0 ตามเดิม ดังนั้น เพื่อให้จะทำให้ราคาขั้นต่ำที่กำหนดนี้ใช้ได้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องนำส่วนเกินนี้ ออกไปจากตลาด เป็นต้นว่า รัฐบาลรับซื้อส่วนเกินนี้ไว้เสีย โดยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ การดำเนินการดังกล่าวนี้ รัฐบาลจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรับซื้อผลผลิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคด้วย ใน 2 ประการคือ ผู้บริโภคจะต้องเสียเงินในการซื้อผลผลิต ที่มีการกำหนดราคาขั้นต่ำที่สูงขึ้น และอาจจะต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้น เพื่อให้รัฐบาลสามารถนำเงินไปใช้จ่าย ในโครงการกำหนดราคาขั้นต่ำนี้

จากหลักการกำหนดราคาขั้นต่ำ หรือการพยุงราคาดังกล่าวนี้ จะเห็นว่า การที่รัฐบาลเข้ามารับซื้อส่วนเกินของผลผลิตออกไปจากตลาด เป็นการแก้ปัญหาหลังจากที่เกษตรกร ได้ทำการผลิตผลผลิตออกมาแล้ว ซึ่งในระดับราคาขั้นต่ำที่ต้องการในแต่ละฤดูการผลิต ของผลผลิตเกษตรชนิดใดชนิดหนึ่งนั้น รัฐบาลสามารถวางแผนเพื่อดำเนินการที่จะผลักดันให้เกิดขึ้น ก่อนที่เกษตรกรจะเริ่มทำการผลิตผลผลิตชนิดนั้น ๆ ซึ่งเมื่อถึงระยะเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด ราคาผลผลิตจะได้อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการ

1.6 การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงสินค้าเกษตร โดยเฉพาะตลาดหอมหัวใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่

FAO ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ (1990) ศึกษาปัญหาตลาดหอมหัวใหญ่ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ จะขายผลผลิตทันทีหลังการเก็บเกี่ยว ในขณะที่ราคาลดต่ำลงมาก เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้เงิน และไม่มีสถานที่เก็บของตนเอง หรือสถานที่เก็บที่ให้เช่า จึงเป็นสาเหตุให้ราคาหอมหัวใหญ่ ชี้นลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง ทำให้ผู้ค้าสามารถเลือกซื้อผลผลิตที่มีคุณภาพดี ในราคาต่ำ ปัญหาที่สำคัญอีกประการ ได้แก่ ตลาดส่งออกมีจำกัด และขาดอุตสาหกรรมเกษตร ที่จะใช้หอมหัวใหญ่เป็นวัตถุดิบ

ชัยวัฒน์ คนจริง (2535) ประเมินผลโครงการรวบรวมหอมหัวใหญ่ปี 2535 ของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด พบว่า ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาหอมหัวใหญ่ตกต่ำ เกษตรกรในโครงการ ขายหอมหัวใหญ่ได้ในราคา กิโลกรัมละ 3.45 บาท เกษตรกรนอกโครงการ ขายหอมหัวใหญ่ได้ในราคา กิโลกรัมละ 2.95 บาท เกษตรกรในโครงการ ขายหอมหัวใหญ่ได้ในราคาที่สูงกว่าเกษตรกรนอกโครงการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์โดยตรงตกอยู่กับเกษตรกรในโครงการ นอกจากนี้ ผลการแข่งขันการรับซื้อหอมหัวใหญ่ ระหว่างสหกรณ์ผู้ปลูกกับผู้รับซื้อ ทำให้ราคาหอมหัวใหญ่ เพิ่มจาก กิโลกรัมละ 3.02 บาท ในเดือนกันยายน เป็น กิโลกรัมละ 4.00 บาท ในเดือนเมษายน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการ ทำให้ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ได้รับราคาดีขึ้น และรายได้สูงขึ้น

ประเมินผลโครงการรวบรวมหอมหัวใหญ่ ปี 2535 ของสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่-ฝาง จำกัด พบว่า ในการขายหอมสด เกษตรกรนอกโครงการ ได้รับราคาสูงกว่าเกษตรกรในโครงการ ส่วนการขายหอมแห้ง เกษตรกรในโครงการ ได้รับราคาสูงกว่าเกษตรกรนอกโครงการ ทั้งนี้เพราะว่า ในช่วงที่มีการรับซื้อหอมสด (มีนาคม – เมษายน) พ่อค้าท้องถิ่นเสนอราคาซื้อไว้สูงกว่าสหกรณ์สำหรับกรณีของหอมแห้ง ซึ่งสหกรณ์เสนอซื้อในราคาสูงนั้น ก็เพราะว่า สหกรณ์ได้ทำสัญญาซื้อขายหอมหัวใหญ่ล่วงหน้า ไว้กับชมรมผู้ค้าหอมหัวใหญ่ ห้างเย็น จึงต้องรวบรวมหอมหัวใหญ่ให้ได้เพียงพอที่จะต้องส่งมอบตามสัญญา ดังนั้น จึงกำหนดราคาซื้อให้สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ประเทือง นรินทรางกูร ณ อุทยาน (2537) ศึกษากระบวนการเกษตรแบบมีพันธะสัญญากรณีการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ ในพื้นที่เพาะปลูกอำเภอแม่วาง พบว่ากลุ่มทุน นำมาใช้เป็นกลไกควบคุมการผลิต โดยที่กลุ่มทุนจะเข้าไปควบคุมปัจจัยการผลิตบางอย่าง และคอยควบคุมตลาด เพื่อเป็นเงื่อนไขให้เกษตรกร ทำการเพาะปลูกตามความต้องการและข้อกำหนดของกลุ่มทุน และการที่เกษตรกรจะหลุดออกจากการควบคุมได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย ต่ออำนาจในการต่อรองของเกษตรกร ที่จะต้องได้รับการหนุนเสริมจากอำนาจรัฐ และการเพิ่มศักยภาพ ในการควบคุมปัจจัยทุนในการผลิตสินค้าและตลาด ให้กับองค์กรของเกษตรกรโดยตรง

พิมพิมล ชาญเมธกุล (2538) ศึกษาการดำเนินการแทรกแซงตลาดหอมหัวใหญ่ ฤดูการผลิตปี 2538/39 พบว่า การแทรกแซงตลาดในปีดังกล่าว เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งปัญหาที่แท้จริงเกิดจาก การผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แม้จะได้มีการวางแผนในการจัดระบบการผลิต โดยได้มีการจำกัดการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ และจัดสรรเมล็ดพันธุ์ ให้เกษตรกร ตลอดจนการจดทะเบียนผู้ปลูกแล้วก็ตาม เนื่องจากมีการลักลอบนำเข้าเมล็ดพันธุ์ นอกกระบบเข้ามาปลูก และเห็นว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหahอมหัวใหญ่ทั้งระบบ ควรเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ด้วยการจัดระบบการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

จินตนา สุวรรณพานิชย์ (2539) ศึกษาการดำเนินการแทรกแซงตลาดหอมหัวใหญ่ ปี 2539/40 พบว่า แม้ว่าเกษตรกรจะได้รับราคาสูงขึ้น จากการแทรกแซงตลาด แต่หน่วยดำเนินการ ได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด ไม่มีขีดความสามารถในการจัดการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการเก็บสต็อกและส่งออก ได้ตามเงื่อนไขของโครงการ ฯ อีกทั้งขาดช่องทางการตลาด ที่จะนำผลผลิตออกจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตที่รับซื้อเน่าเสียมาก และทำให้ประสบการขาดทุนสูง

1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.7.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการรวบรวมโดยการออกแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด ชุดแรก เป็นการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่จำนวน 200 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบ Stratified random sampling ประกอบด้วย เกษตรกรอำเภอสันป่าตอง จำนวน 64 ราย เกษตรกรอำเภอแม่ว่าง จำนวน 40 ราย เกษตรกรอำเภอฝาง จำนวน 90 ราย เกษตรกรอำเภอไชยปราการ จำนวน 4 ราย และเกษตรกรอำเภอพร้าว จำนวน 2 ราย ชุดที่สอง เป็นการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ส่งออก จำนวน 8 ราย และชุดที่สาม เป็นการสัมภาษณ์ พ่อค้าผู้รวบรวม จำนวน 10 ราย การสัมภาษณ์สองชุดหลังนี้ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัย เอกสารทางวิชาการที่เผยแพร่ของหน่วยงานต่าง ๆ เอกสารการจัดสัมมนาของภาคราชการ ได้แก่ กรมการค้าภายใน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้า รวบรวมมาพิจารณาตรวจสอบ แง่หน้า และนำข้อมูลแต่ละด้าน มาทำการประมวลผล วิเคราะห์ ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และสถิติอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับการตรวจสอบและวัดได้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.7.3 การรายงานผลการศึกษา

จะนำผลการศึกษา จากเอกสารที่ได้รับจากการวิเคราะห์ นำเสนอในแบบวิธีเชิงพรรณนา (Descriptive approach) ควบคู่ไปกับการแสดงข้อมูลสถิติต่าง ๆ ในรูปของตาราง แผนภูมิ ตามความเหมาะสม